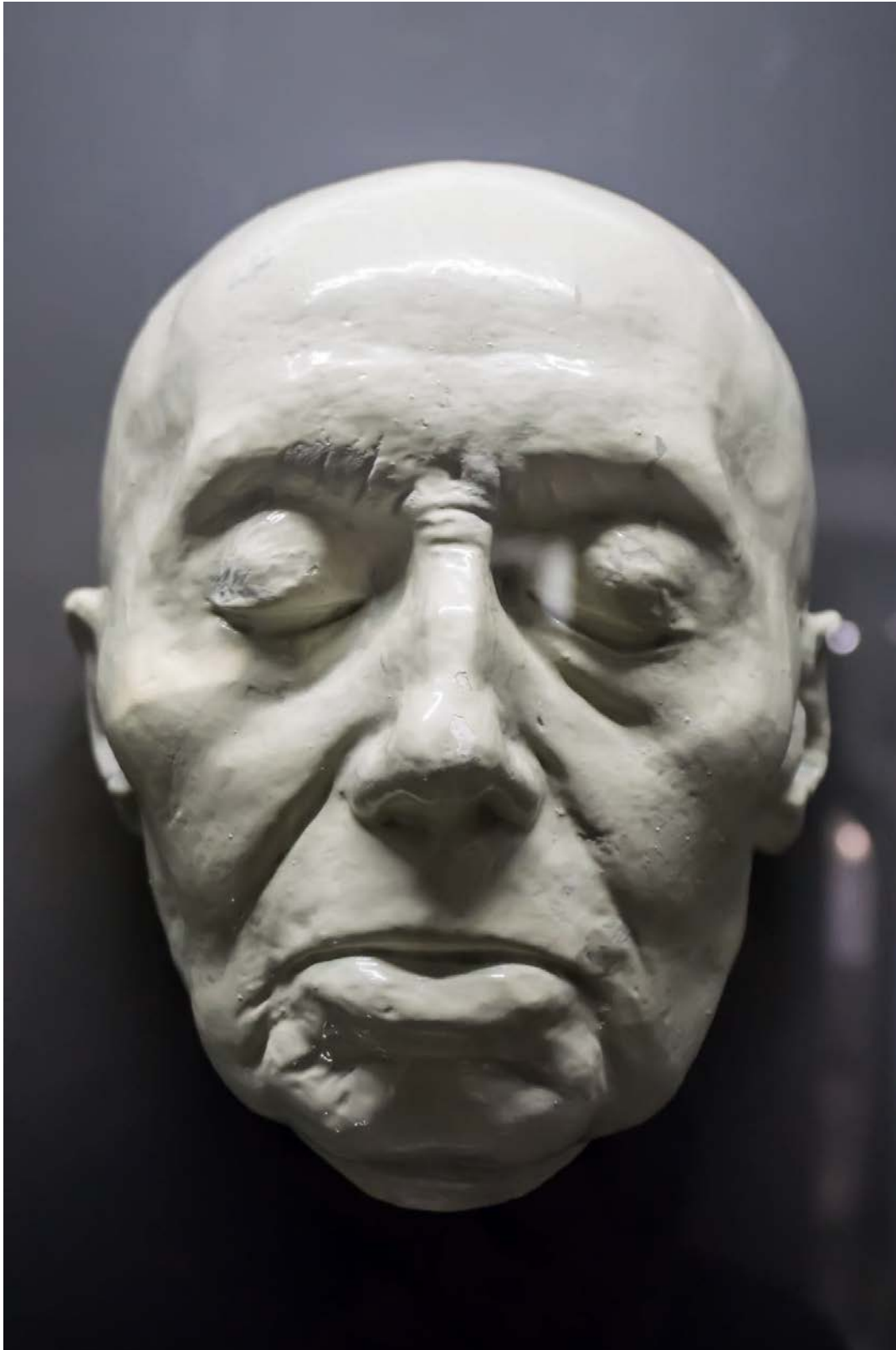

Nacsinák Gergely András

AGELASZTOKRÁCIA

2021-07-18 | **ESSZÉ**

Minden jel arra utal, hogy most jobb lesz, ha veszünk egy nagy levegőt, s az elkövetkező egy évre – persze az is lehet, hogy többre –, felkészülünk az agelasztok uralmára. Mert bármelyik választáson bármelyik fél győzzön is, addig úgylis az agelasztok lesznek majd hatalmon, egyébként attól tartok, azután is. Nincs mit tenni: mert itt most a téttel van elfoglalva mindenki, a tét pedig kétségkívül nagy, persze nem azért, mintha az ország, amelyért marakodnak, nagy lenne, hanem mert a pénzösszeg tetemes, ami az országhoz jár, márpedig a pénz komoly dolog, ebből pedig az következik, hogy ami itt folyik és folyni fog, azt komolyan kell venni. Vagyis vegyük komolyan a teljes képtelenséget.

A teljes képtelenséghez komoly képet vágni, ahhoz humor kellene: de most politikáról beszélünk, aminek viszont a nevetés esküdt ellensége. Ami, melleleg minden szellemi lakmuszpapírnál hívebben mutatja ki a politika ördögi természetét.

a kiút lehetősége

Hogy miért épp a nevetés a politika rémálma – illetve ebből következően a nevetségesség a politikusé –, arra alighanem megint csak a jó öreg bécsi szkeptikus, Freud találta fején a szöveget. Elmélete szerint a nevetés oka abban keresendő, hogy a vicc mindig eggyel több lehetőséget villant fel, mint amennyire számítunk, a nyomában felhangzó kacaj pedig e váratlan feletti döbbenet

kirobbanása, a felszabadulás ösztönös kifejeződése. Mármost az „eggyel több lehetőség” voltaképpen a kiút lehetősége, a kiúté, bármilyen természetű nézetek és dilemmák kutyaszorítójából: kilépés a hagyomány, a gondolkodás vagy éppen – nagyon gyakran – a hatalom részről felállított és abszolútnak tetsző keretek közül; a szabadság villámlásszerű tapasztalata. Tökéletesen érthető, ha az ilyesmi nincs ínyére annak, aki épp a keretek kialakításában érdekelt, hiszen a politika végül is az uralom technikáinak összessége, az elhíttetés művészete (nem pedig a meggyőzésé, ezt fontos tisztázni), és mint ilyen, nemigen tud mit kezdeni azzal, aki épp nevet, vagyis kívül tartózkodik a kívánatos kereteken.

A hatalom álma a megszelídített, élet vesztett humor, az ártalmatlan nevetés – pontosan azért, mert tudja, hogy van olyan biztonságos pozíció, amely felette áll a törvényeknek, van akkora vagyon, amely érinthetetlen, van olyan befolyás, mely megkérdőjelezhetetlen, és mindezzel jólőre körül is bástyázta magát, a nevetés ezeket a gondosan megépített falakat egyetlen pillanat alatt tökéletesen átlátszóvá teheti. Vagyis képtelenség olyan magas tornyot építeni pozícióból, pénzből, befolyásból, lehetetlen olyan mély pincét, bunkert, pánclétermet fúrni, és lehetetlen olyan messzire menekülni, ahová a nevetés nem hallatszik el. Ha már semmi az égvilágon nem sebezheti meg, a nevetségesség úgy is leterítheti. Csakhogy humor, él nélkül, megint csak nincs semmi.

Az egyetlen, ami biztosítékot adhat, az agelasztok uralma. A dolgokat az abszurditás olyan fokára emelni, hogy azon nevetni már senkinek se legyen kedve, illetve akinek mégis lenne, az a többiek értetlenségével és rosszalló pillantásaival találkozék. Az agelaszt az az ember, aki nem nevet. Hogy már nem, még nem, vagy sosem nevetett, nem tudni. Gyanítom, talán az utóbbi, mert a szót Rabelais – aki az agelasztokat leírta – végül is a görög mitológiából kölcsönözte: Démétér, amikor az alvilágba elhurcolt lányát, Perszephonét keresi, és mind csüggedtebb bolyongásai során végül eljut Eleusziszba, ott leroskad egy kőre, és vigasztalhatatlanul, reményvesztetten ül: nos, ezt a követ nevezik *agelaszté petrának*, a mosolytalanság kövének. Eleusziszban ma is megtalálható. Remény híján nem lehet nevetni, mert a nevetés maga a kiút, vagyis a remény aktualizálása.

legfeljebb kínos

Rabelais persze maró gúnnyal emlegeti ezt az embertípust – utálta és megvetette őket, valószínűleg félt is tőlük –, de arra talán ő sem gondolt, hogy eljöhét az idő – reménykedjünk, inkább időszak –, amikor ez a

kedélytelen, komor típus jut uralomra, és átveszi a társadalom roppant kórusának főszólamát. Az agelaszt elvárja, hogy rezzenetlen arccal nézzük végig, amint egy teljes ország vesz részt valami abszurd performanszban, és fogadja el játékszabálynak a bornírtságot, asszisztál a nonszenszhez – és nem is érti, min hüledezünk, hiszen itt elejétől a végéig komoly dolgok forognak kockán. A helyzet az, hogy a kedélytelenség térnyerése önmagában még nem nyílt diktatúra. Kinevetni ezt az egészet, olyasfajta illetlenség, mint disztingvált népek jelenlétében szellenteni. Nem tilos, legfeljebb kínos. De van tovább is. A hatalom, biztos, ami biztos, az agelasztot kedveli, de George Meredith azt is észrevette, hogy létezik egy következő fokozat a humortalanságban, ez pedig a miszogelaszt: a „nevetésgyűlölő”, aki nem hogy maga nem mosolyodik el, de azt sem képes elviselni, ha másvalaki mellette mosolyog. Nem kedélytelen ember ez, hanem keserű. Aki nemcsak képtelen átlépni a nevetés-nyitotta kapun, de szíve szerint befalazná azt. Az egyetlen, amiért nem teszi, mert szegény, nem ismeri fel, és így fogalma sincs, hol keresse, hiába áll tettere készen kezében téglával-habarccsal. Alighanem ez a szerencsénk.

kép | jumpstory.com